

Joseph Stiglitz ekonomi dalında Nobel ödülü sahibidir. Son kitabı "Küreselleşmeyi Faaliyete Geçirmek" adlı kitaptır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Stagflasyon Kuyrukluyıldızı

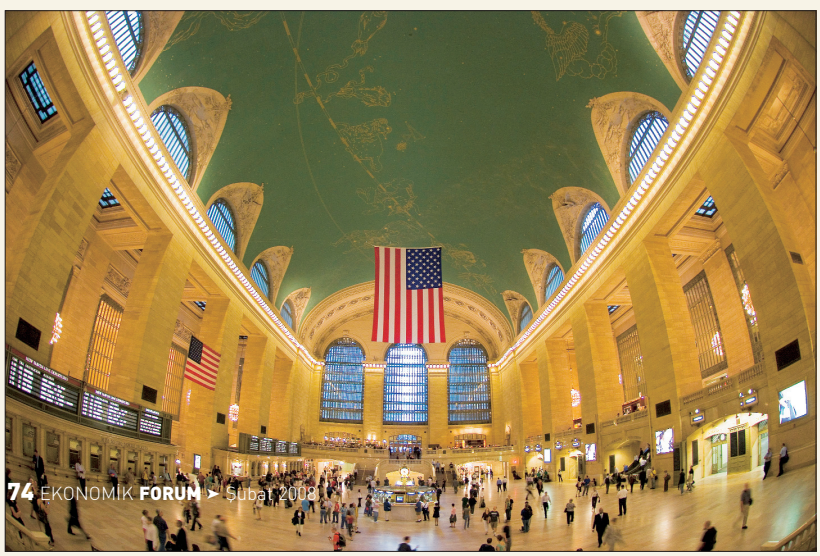
Çin, şu an enflasyonist baskı ile karşı karşıya. Dahası, eğer ABD Çin'i kendi parasının değer kazanması konusunda ikna ederse, ABD'de ve diğer yerlerde hayat pahalılığı artacak. Ayrıca biyogazın artması ile yiyecek ve enerji pazarları da entegre hale geldi

Dünya ekonomisi oldukça parlak dönemler yaşadı. Güçlü küresel büyümenin yanı sıra gelişmekte olan ile gelişmiş ülkeler arasındaki fark azaldı, 2006 yılında Hindistan Yüzde 11,1'lik bir gayrisafi millî hasıla (GSMH) büyümesi elde ederken bu oran Çin'de yüzde 9,7 oldu, 2007 yılında ise Hindistan, yüzde 11,5, Çin ise, yüzde 8,9'luk bir artış yaşadı. Afrika bile, 2006 ve 2007 yıllarındaki yüzde beşlik bir büyümeyle, başarılı ekonomi politikaları izliyor.

Fakat bu iyi zamanlar sona erebilir. Amerika'nın yüksek miktardaki denizaşırı borçlarının neden olduğu küresel dengesizlik nedeniyle yıllardır endişe yaşanıyor. Amerika ise, küresel ekonominin devamını sağladığı için, özellikle rezervlerde milyarlarca dolar biriktiren Asya'daki yüksek tasarruf oranı nedeniyle dünyanın teşekkür etmesi gerektiğini söylüyor. Fakat Amerika'nın Başkan George W. Bush'un yönetimindeki büyümesinin sürekli olmayacağı biliniyordu.

ŞİMDİ KIYAMET GÜNÜ YAKLAŞIYOR

Amerika'nın Irak'taki anlaşılamayan savaşı, petrol fiyatlarının 2003 yılından beri dört kat artmasına neden oldu. 1970'lerde petrol şokları, hükümetlerin

yükselen fiyatlarla baş edebilmek için faiz oranlarını yükseltmesi nedeniyle bazı ülkelerde enflasyona, bazı ülkelerde ise ekonomik bunalıma neden oldu. Hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerden bazıları ise en kötüsünü, stagflasyonu yaşadı.

Günümüze kadar, petrol fiyatlarının artmasını üç kritik faktör sağladı. İlki, çok büyük bir üretim artışı yaşayan Çin, eğitim ve teknoloji yatırımları dahil çok yüksek seviyede yatırımlara bağlı olarak, deflasyonunu ortadan kaldırdı. İkincisi, Amerika Birleşik Devletleri, yaşam destek ünitesine bağlı olmayan herkese mortgage imkanıyla bir ev balonu kandırmacasıyla faiz oranlarını daha önce hiç görülmemiş oranlara indirerek bundan yararlandı. Son olarak ise, tüm dünyadaki işçiler, reel ücretlerinin düşürülmesini ve daha küçük GSMH payını kabul ederek büyük bir darbe aldı.

OYUN BAŞLIYOR

Çin, şu an enflasyonist baskı ile karşı karşıya. Dahası, eğer ABD Çin'i kendi parasının değer kazanması konusunda ikna ederse, ABD'de ve diğer

yerlerde hayat pahalılığı artacak. Ayrıca biyogazın artması ile yiyecek ve enerji pazarları da entegre hale geldi. İklim değişikliklerine bağlı olarak hava ilişkili sorunlar nedeniyle, daha yüksek gelir ve daha düşük arza sahip olanların artan talepleriyle birleşerek yiyecek fiyatları da artmıştır ki bu da, gelişmekte olan ülkeler için ölümcül bir tehdittir.

Amerika'nın devam eden tüketim çılgınlığının görünümü hâlâ iç karartıcı. Her ne kadar ABD Federal Rezervi, faiz oranlarını düşürmeye devam etse de, borç verenler daha fazla kötü mortgage deneyimi yaşama konusunda acele etmeyecek. Ev fiyatlarının düşmesi ile birlikte, daha az sayıda Amerikalı, bu konuda istekli olacak ve sefasını sürebilecektir.

Bush yönetimi, hâlâ rehnin paraya çevrilmesi dalgasını önlemeyi umuyor. Böylece ekonomik sorunlar da Irak batağı gibi bir sonraki başkana kalacak. Bush yönetiminin başarı şansı çok az. Amerika için, bugün asıl soru; sadece kısa ve sert bir düşüş mü yoksa daha uzun fakat daha sığ bir yavaşlama mı olacağıdır.

SORUNLAR DIŞARIYA İHRAÇ EDİLİYOR

Dahası, Amerika sadece zehirli mortgage ve kötü mali uygulamalar satarak değil, hatalı makro ve mikro politikaların sonucu olarak doların sürekli olarak değer kaybetmesi ile de sorunlarını dışarıya ihraç ediyor. Örneğin, Avrupa bu büyüyen sorunu ihraç edemeyecek. Sonuçta, "güçlü dolar" kurumlarına dayanan ekonomi dünyasında nihai mali pazar istikrarsızlığı, herkese pahalıya mal olacak.

Aynı zamanda, petrol ithalatçılarından petrol ihracatçılarına (demokratik olmayan oransız ülke sayısı) ve her yerdeki işçilerden zenginlere, gelirin büyük çapta küresel yeniden dağıtımı söz konusu. İşçilerin ise, verdikleri sözler artık daha anlaşılmaz gözüken dengesiz küreselleşme adına yaşam standartlarının düşmesini kabul edip etmeyecekleri ise belli değil. Amerika'da mekanizmanın çok yakında geri tepeceği hissedilebilir.

LİKİDİTE İLE SÜRÜKLENEN DÜNYA

İyi yönetilen bir küreselleşmenin hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler için yararlı olabileceğine ve küresel sosyal adalete ve demokrasinin önemine inananlar (ve onu destekleyen güçlü orta sınıf) için, tüm bunlar kötü haber. Bu çapta ekonomik düzenlemeler, her zaman sancılıdır, fakat bugünkü ekonomik sancı çok daha büyük, çünkü kazananlar artık daha az harcama eğiliminde.

"Likidite ile sürüklenen dünyanın" öfkeli tarafı, aslında azalan toplam talep ile karşı karşıya. Son yedi yılda, Amerika'nın dizginlenemeyen harcaması, boşluğu doldurdu. Şimdi hem ABD halkının hem de hükümetinin harcaması sınırlandırılacak gibi gözüküyor, çünkü her iki tarafın da başkan adayları, mali sorumluluğa geri dönme sözü veriyor. Amerika'nın ulusal borcunun 5,6 trilyon dolardan dokuz trilyon dolara çıktığı yedi yılın sonunda, bu iyi bir haber olmalı, fakat zamanlama daha kötü olamazdı.

STAGFLASYONUN YENİ BÖLÜMÜ

Bu umutsuz tabloda sadece tek bir olumlu not var: bugün küresel büyüme kaynakları on yıl öncesine göre daha çeşitli. Son yıllarda küresel büyümenin asıl lokomotifi gelişmekte olan ülkeler oldu. Buna rağmen; dünyanın en büyük ekonomisinde daha yavaş büyüme ya da olası bir ekonomik bunalım, kaçınılmaz olarak küresel sonuçlar getiriyor. Küresel bir yavaşlama olacaktır. Eğer finansal yetkililer, artan enflasyonist baskıya (bu baskının aşırı milli talep nedeniyle ortaya çıkmadığının, birçoğunun ithal edildiğinin farkına vararak) doğru tepki verirse, biz de, belki bu sayede kendimizi idare edebiliriz. Fakat eğer enflasyon hedeflerine ulaşmak için faiz oranlarını acımasızca yükseltirlerse, hepimiz kendimizi en kötüsüne hazırlamalıyız: stagflasyonun yeni bölümü.

Eğer merkez bankaları, bu yolda giderse, hiç şüphe yok ki sonunda enflasyonu sistemden çıkaracaklar. Fakat (kayıp iş, kayıp ücret ve kayıp ev konusunda) fatura çok ağır olacak.

Copyright: PROJECT SYNDICATE
www.project-syndicate.org

Eğer finansal yetkililer, artan enflasyonist baskıya (bu baskının aşırı milli talep nedeniyle ortaya çıkmadığının, birçoğunun ithal edildiğinin farkına vararak) doğru tepki verirse, biz de, belki bu sayede kendimizi idare edebiliriz. Fakat eğer enflasyon hedeflerine ulaşmak için faiz oranlarını acımasızca yükseltirlerse, hepimiz kendimizi en kötüsüne hazırlamalıyız...